

Mas Gener

Santa Eugènia de Berga

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Plantalamor-Gener
Emplaçament Mas Gener i Villa Carmen s/n. Al peu de la B-520. 08507 Santa Eugènia de Berga.

Coordenades:

Latitud: 41.90964
Longitud: 2.27796
UTM Est (X): 440118
UTM Nord (Y): 4639996

Classificació

Número de fitxa 08246-119
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Neoclàssic Eclecticisme
Segle XVIII-XIX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Alguns elements en desús
Protecció Inexistent
Número inventari IPA. ACCN:23958
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 005A00013
Autoria de la fitxa Anna M. Gómez Bach
Data de registre de la fitxa: dc., 19/04/2006 - 02:00

Descripció

També conegut com el Palau o Villa Carmen, al estar adossat a aquesta. Edifici civil. Antiga masia orientada a ponent, cobert a dues aigües i amb el carener perpendicular a la façana, la qual té un portal adovellat, semicobert per uns porxos adossats a la façana de construcció recent. A la part de llevant, adossat al mas s'hi construí una torre o petit castell, que forma tres cossos ben determinats i s'hi accedeix mitjançant unes escalinates laterals. Aquesta part de l'edifici és la que s'anomena Villa Carmen. Destaquen notables elements de ferro forjat, així com uns lleons alats de pedra picada situats als pilars de l'entrada. L'edifici estava envoltat per un ampli jardí i un llac artificial. La casa, que s'aixeca sobre roca natural, mesura 18'6m de llargada i 16,1m d'amplada. Consta de planta baixa i 2 pisos. La teulada, a dos vessats, és de bigues i llates de fusta, teula àrab i rajoles. La barbacana presenta doble filera de teules. A la façana que dona a la cara nord hi ha onze finestres, i una porta, damunt de la qual hi ha imatge de Sant Jordi, de construcció recent. De les obertures, destaquen les reixes i els llargardaixos. Tres finestres tenen les llindes de pedra. A la façana principal hi ha tres obertures per planta. Quatre pilars aguanten el terrat, al qual s'hi accedeix pel 1er pis. Als xamfrans de la casa hi ha pedres cantoneres. Al costat que dona a Santa Eugènia hi ha 11 finestres, algunes tenen els brancals de pedra. El portal principal té una alçada aproximada de 2'65m, una amplada interior d'1'6m i una amplada exterior, amb brancals de pedra inclosos, de 3'78m. Del portal s'identifiquen fins a 16 dovelles, les quals tenen una allargada de 90cm. A mà esquerra s'aprecia un número, identificació de la casa durant la guerra civil. De les diverses obertures destaquen dues finestres, una, que es troba a l'esquerra de la façana principal de la casa, té la llinda i els brancals de pedra. A nivell inferior no s'aprecia cap brancal, és probable que originàriament hagués estat una finestra. La llinda superior, que no té cap inscripció, ni data gravada, té una llargada de 2'3m. La reixa de ferro, poc treballada, té 7 barrots i 2 travessers. Una segona finestra, situada a la dreta de la façana principal de la casa, té una alçada aproximadament d'1'75m una amplada interior d'1'16m, i una amplada exterior d'1'67m. Està formada per dues llindes i 4 pedres per banda. El gruix de les peces és de 26cm. No presenta cap tipus de data ni inscripció gravada a la llinda superior. Cal destacar la reixa de ferro, formada per 8 barrots i 4 travesseres. El cos està format per 2 pilastres coronades per unes peces piramidals, dona accés a la llisa o pati de la casa, i a aquesta. L'alçada és d'uns 4m, mentre que el pas té una amplada de 2'32m. Cada pilastra està formada per 8 -9 peces de pedra. La reixa, de ferro, és de 2 fulles, i té una picaporta a la banda dreta. El coronament i un brancal de la pilastra de l'esquerra són de construcció recent. Les parets laterals, que conformen el tancat, estan construïdes amb pedres i maons trencats units amb morter de calç. A l'interior de la casa hi ha una gran sala, que té 5 portes, amb els corresponents brancals i la llinda de pedra. A tocar la façana principal hi ha un abeurador per a bestiar. El safareig té una amplada d'1'48m, una llargada de 2,2m i una alçada de 75cm. Té 2 piques, que tenen una amplada de 40 cm, però de llargada una medeix 62cm i l'altre 97cm. El gruix de la paret és de 16cm. Construït amb pedra, té les parets arrebossades. Present un molt bon estat de conservació, fet que ho propicia que encara es faci servir per rentar la roba. Situat sota un cobert, el qual podem veure a mà dreta, en entrar al pati de la casa, té a tocar diversos receptacles que es fan servir per treure aigua, i en cap cas dificulten l'accés al safareig. Estructura associada a l'aprofitament hidràulic del mas Gener. L'aigua amb què s'alimenta el safareig prové de la mina de la Font Freda.

Observacions:

L'accés a la casa es fa per una pista, de terra, que s'agafa a mà dreta de la carretera d'Arbúcies, venint de Vic, a l'alçada del km 2. la casa presenta un entorn molt ben cuidat per la banda que dona a Vic. Amb la presència d'una zona verda i d'una piscina. Pel costat de Sta Eugènia hi ha coberts (fets amb tova, pedra blava, còdols i maons), granges, un safareig, i el llac del Gener, en desús. En parlar dels orígens històrics d'aquest mas s'ha insinuat que en aquest lloc, que la documentació anomena Palaciolo, Palçol, Palol i Palou i que etimològicament s'associen a un petit palau, podia haver-hi una mansió senyorial d'un antic gran terratinent. A finals del segle XIX i inicis de segle XX, la família

Carbó feu construí Villa Carmen. Es tracta d'un edifici annexionat al Gener i que respon a una construcció d'estil acadèmic francès envoltat vers migdia per un gran tancat amb un jardí i un petit llac artificial, tot malmès durant la guerra civil (1936-1939) i ara força descuidat. El portal és de la mateixa tipologia que d'altres que es poden veure en d'altres masos del municipi. A mà esquerra, penjat de la paret, hi ha 2 peces de ceràmica, en una hi diu "CUARTEL 3º. DEL SUR", i a l'altre hi ha el número 1.

Història

El Gener és un mas documentat des del segle XII amb el nom de Gener de Palou per trobar-se dins l'antiga vil·la rural de Palou; la casa també rep el nom de Palau degut a que el bisbe de Vic (el mas havia estat propietat del bisbat) hi venia a estiuajar i a passar-hi temporades. La vil·la de Palou o Palaciolo més endavant anomenada Januario de Palaciolo estenia la seva demarcació per les actuals finques dels masos Roure i Gener i les terres que termenejaven amb el mas Erumir o Arumí. El lloc es documenta al 940 quan Froila i Aurieldes van vendre a Aine terres en el terme del Castell de Taradell al lloc dit Palaciolo. Més tard, una altra venda esmenta el lloc com la Villa Palaciolo. En el segle XIII hi haurà un parell de masos, el Palou i el Gener anomenats inicialment Januario de Palaciolo. Entre la molta documentació existent, consta que el 1169, Ramon Amat de Palaçol, amb la seva muller Maria i els fills, dóna com a dot a una altra filla seva, Ramona, terres que tenen a prop de les comes de Vilalba i a prop de la coma de Sant Pere, que tenen sota domini del monestir de Sant Pere de Rodes. El 1277, Pere March de Santa Eugènia i Elisenda de Benages, amb el seu fill Ramon, estableixen i confirmen a Ramon Januario de Palaciolo o del Gener de Palou i a la seva mare Berenguera i també a Ramon de Cirer, Bernat de Moles, Ferrer de Cirer, Pere de Palou, Pere de Solà, Berenguer Anax i Ferrer Julià, la facultat de prendre aigua, ells i els seus successors, en el torrent que discorre de Berga i en altres torrents de la parròquia de Santa Eugènia, i portar-la cap als seus masos per regar. A canvi d'un cens anual de dos parells de gallines. En Ramon Gener de Palou pagarà, a més, un tribut de 6 sous anuals per disposar de tota l'aigua tots els dissabtes, des de la posta de sol fins a la sortida de sol del diumenge i tots els dimarts, des de la sortida de sol fins a la posta. El document porta escrit al peu i en lletra dels segles XVII o XVIII "establiment de l'aigua del molí del Jener en lo any 1277". Sembla una confirmació i un nou establiment (el 1259, Beatriu de Torroella havia fet una concessió semblant a un antecessor del Gener de Palou). Al 1299 aquests terrenys seran venuts per Sança de Cabrera, filla de Bertant de Santa Eugènia a Bernat de Vilademany. Aquest delme dels Santa Eugènia, que tenien compartit amb la família Benages, ocupava la part de llevant del terme i el sector de Palou o dels voltants dels masos Roure i Gener. En el llibre de talles o contribucions de l'Arxiu Municipal de Vic del 1418 al 1460 consta que aquest mas que pagava 5 diners a la talla de 1422, una de les més cares del municipi. En el fogatge de 1515 apareix Francesc galí, àlies Janer com a cap de casa, i en el fogatge de 1553 consta que en Masnou està al Janer de la Plana. També fou anomenat el Gener de la Plana formant part d'unes grans propietats de Santa Eugènia, pertanyent als Sr., Monteis, el patrimoni s'anà repartint i ara està totalment fragmentat. Segons notícies de l'arxiu parroquial, iniciat el 10 novembre de 1689, la consuetud vella i un extracte de Plantalamor, els propietats del Gener comprenien: la masia del Ramon de Palou, el Soler de la Plana, el Julià, el Borrell, el Soler i la Trulla (domini compartit entre el Duran, Plantalamor i Conill). Entre els segles XVI i XVII va ser propietat d'una família de juristes i terratinents cognominada Morillo, que abans del 1580 varen aixecar al costat del mas una capella dedicada a Sant Nicolau de Tolentino. A principis del segle XVII es va fer la cessió dels Morillo, condicionada a una redempció de censos el mas i propietat va passar a les monges carmelites del convent de les Davallades de Vic. En els Llibrets de Compliment Pasqual del 1826, consta que el Gener tenia 18 habitants. Amb la desamortització de 1837 fou incautat per l'estat i posat a subhasta; el va adquirir, junt amb el veí mas Roure, la família Carbó. Durant bona part del segle passat es reunia aquí l'Ajuntament de Santa Eugènia.

Bibliografia

Consueta Vella de Santa Eugènia del 1639: "Memorial dels masos y casas habitats y affugats que de present se troben y en elles habitan dins dita parrochia y circuit de aquella". Consueta Vella de Santa Eugènia del 1639: "Nom de masos antics tan habitats con rònechs los quals per redució fan dos sous de menjars per cada hu de dits masos, conforme ho tinch trobat en un llibret istoriat entra las ascripturas de dita rectoria de lletra molt antiga". DALMAU, A. (2001). Inventari d'elements patrimonials del Municipi de Santa Eugènia de Berga. Ajuntament de Santa Eugènia. Inèdit. TORRENT, C. (1981). Mas Gener. Santa Eugènia de Berga. Inventari Patrimoni Arquitectònic. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Inèdit. PLADEVALL, A. (1952). Parròquia de Santa Eugènia. Ausa vol.1: 437-443. PLADEVALL, A. (1997). Santa Eugènia de Berga. Història i vida d'un vell poble osonenc. Ajuntament de Santa Eugènia de Berga. Ed. Eumo. Vic.

